

N:o 148.

Af Herr J. G. Agardh: Om rättighet för hypoteksföreningarne att mot deponerade, i jordbruksfastighet in-tecknade skuldsedlar utgifva obligationer.

Om sparbankerna uppsamla och fruktbargöra de små besparingarne, och om det kan sägas vara penningbankernas uppgift att uppsamla de mera tillfälligtvis lediga kapitalerna, så finnes deremot hos oss knappt någon institution, som har till särskildt syfte att emottaga och placera större kapital, hvilka emot in-teckning i fastighet utlånas för längre tid. Det förslag jag tillåter mig framställa afser att afhjelpa denna brist.

Våra äldsta hypoteksföreningar voro i sjelfva verket institutioner af denna art; men deras verksamhet i sådan rigtning kan väl sägas hafva upphört med stiftandet af den allmänna hypoteksbanken. Det måste ligga i sakens natur, att dylika institutioner böra vara spridda i landet, om de skola kunna utöfva någon allmännare verksamhet.

Stadgandet derom, att all upplåning för hypoteksföreningarne skulle ske genom den allmänna hypoteksbanken, kan väl antagas hafva tillkommit med hufvudsakligt afscende på den utländska skuldsättningen. Det kan svårligen medföra någon fara, om hypoteksföreningarne skulle uppträda såsom medlare mellan redan befintliga inhemska låntagare och långifvare. Landet blir derföre icke mera skuldsatt, men skuldsättningen kan möjligen ordnas på ett både för låntagaren och långifvaren förmånligare sätt.

När hypoteksföreningarne hos oss först stiftades, torde man med dem hafva velat vinna flera särskilda fördelar. De förmämsta af dessa kunna väl anses hafva varit: 1:o att förvandla den uti fastighet in-tecknade, på kortare tid uppsägbara skulden till ouppsägbar, eller till sådan som genom en mindre årlig afbetalning amorterades. 2:o Att skaffa ytterligare kapital åt det i stark utveckling stadda jordbruket. 3:o Att åt jordbrukaren skaffa lån på allt billigare vilkor.

Att dessa olika syften icke, eller endast ofullständigt blifvit ernådade, torde man kunna sluta deraf, att man nu allmännare än förr klagat öfver bristande kapitaltillgång och öfver dyra lån; man har till och med påstått, att den lånetillgång, som förr stått till jordbrukarens disposition, blifvit minskad. I samma mån som denna klagan blifvit allmännare, hafva också försöken blifvit flera att afhjelpa det

öfverklagade. Granskar man dessa försök, skall man finna, att de snarare gå ut på att skaffa nya lån och lägre ränta än att tillförsäkra låntagaren den kapitalfyllgång som han förut disponerat.

Vill man uppföra en byggnad, är det icke likgiltigt om man begynner med taket eller med grunden. Men det är i själfva verket icke mindre viktigt, att vid hvarje organisation som skall ega bestånd se till, att man börjar med det som bör utgöra grunden för det hela. Men månne man verkligen börjar der man bör, om man söker först skaffa nya kapital och lägre ränta, innan man försäkrat sig om de kapital man förut disponerat och om icke-förhöjandet af den ränteaftgift, som man förut betalat? En stark efterfrågan af kapital har vanligen till följd att räntan stiger. Kan kapitalisten erhålla högre ränta hos en ny låntagare, så uppsäger han gerna sitt kapital hos den äldre, som betalar lägre ränta. Sjelfva dessa försök att skapa nya lånetillgångar hafva måhända i sin mån bidragit att göra ställningen sämre.

Det torde dessutom kunna antagas såsom en i allmänhet giltig sats, att en fördel, som det ena intresset söker tillägna sig, skall svårare vinnas, om den erhålles på bekostnad af något annat intresse, än om något sådant icke deraf beröres. Indragandet af stora utländska lån äfvensom de lätt genomskinliga försöken att nedtvinga räntan måste nödvändigt oröat kapitalist-intresset. Man, så att säga, tvingade detta att söka placering annorstädes. I stället för att genom en operation, som förenade den långifvandes och den låntagandes intressen, söka leda till sig kapitalet, har man kanske i någon mån bidragit att bortleda detsamma.

Enligt min öfvertygelse skall man svårigen vinna de fördelar, jag antagit hafva varit afsedda med hypoteksföreningarne, hvarken om man söker vinna dem alla på en gång, eller om man söker vinna dem i annan ordning än den naturliga. Konverteringen af den redan befintliga uppsägbara skulden till ouppsägbar synes mig böra vara den första operationen. Har detta skott till långifvares och låntagares ömsesidiga belåtenhet, så skall kapitalisten snart visa benägenhet att placera mera kapital på ett sätt som han finner förmånligt. Är han öfvertygad om säkerhetens godhet och i öfrigt tillfredsställd, skall han till och med förmås nedsätta räntan, eller konkurrensen skall slutligen tvinga honom att blifva nöjd med villkor, som låntagaren i sin ordning kan föreskrifva.

För genomförandet af en sådan konvertering torde det vara nödigt att finna en form, som gjorde operationen i någon mån fördelaktig både för låntagare och långifvare. *Säkerheten* och *räntefoten* torde vara det, som den verkliga kapitalisten i främsta rummet vid utlåningen fäster sig vid. Kapitalets *disponibilitet* torde han mindre göra afseende på, om han med de förra är fullt belåten. Han skall således lättast finna sig uti, att det för honom mindre viktiga förändras, om det mera viktiga bibehålles. Får han dertill fördelen af räntans inbetalning på dagen från en allmän institution — hvarom han i besittning af en enskild skuldförbindelse icke alltid är säker — så torde han till och med anse sig vinna på förändringen. För låntagaren — som fruktar att blifva vinglare — är deremot kapitalets icke-uppsägbarhet efter kort tid hufvudsak, för så vidt som man ofta hör att dyra penningar äro bättre än inga, och att det är den korta omsättningstiden som är så farlig för jordbrukaren. Låntagaren å sin sida bör således anse de vara en fördel om, mot enahanda säkerhet och mot den ränta han förut betalat, honom tillförsäkras ett stående lån eller ett som med låg årlig afbetalning amorteras. Jag har föreställt mig att dessa ömsesidiga fördelar skulle vinnas genom följande förslags genomförande:

- 1:o) Hvarje behörigen konstituerad hypoteksförening må ega rättighet att öppna en depositionsräkning med innehafvare af skuldsedlar, in-tecknade i jordbruksfastighet, och i öfrigt så beskaffade att de, enligt nu gällande stadgar, skulle såsom säkerhet för lån i hypoteksförening godkännas.
- 2:o) Så beskaffade skuldsedlar må af deras innehafvare i hypoteksföreningen deponeras mot a) ett till honom personligen eller ordres utfärdadt depositionsbevis, innefattande beskrifning på den deponerade skuldsedeln och den derföre ställda säkerhet; samt b) obligationer till det belopp hvar-till skuldsedeln i hypoteksföreningen kan belånas.
- 3:o) Obligationerna, som utfärdas af allmänna hypoteksbanken under der-för lämplig form och ställas till räntebetalning och invexling hos den hypoteksförening, genom hvilken de utgifvas, skola vara ställda till in-nehafvaren, skrifna på Svenskt språk, löpande med den i det deponerade skuldebrevet utfästa ränta, som af hypoteksföreningen å viss dag hvarje år mot kupon utbetalas, samt förfallna till inlösen eller invexling å viss bestämd dag efter 10 år. För tid som förlöper efter invexlingsdagen be-tales ingen ränta.
- 4:o) Mot depositionsbevisets återställande jemte ett motsvarande belopp af samma hypoteksförenings obligationer af den räntefot, som i det depo-nerade skuldebrevet är utfäst, eger innehafvaren af depositionsbeviset att å invexlingsdagen återfå den deponerade skuldsedeln, om hvars behöriga uppvisning för in-teckningsförnyelse hypoteksföreningen under tiden är ansvarig. Har derå under tiden större eller mindre belopp blifvit am-orteradt, afskrifves detsamma å skuldsedeln, innan densamma återlemnas. Det belopp, som af låntagaren blifvit afbetaldt till föreningen, godtgöres innehafvaren af depositionsbeviset med kontant betalning enligt hvad ne-dan (mom. 7:o) säges.
- 5:o) Depositionsbevis, som icke inom ett år efter de 10 årens förlopp till förnyelse eller inlösen presenteras, vare till sin kraft förfallet.
- 6:o) Innehafvare af obligationer, som å invexlingsdagen icke eger motsva-rande depositionsbevis, må kunna utbyta desamma mot nya obligationer, å hvilka räntan icke må vara förskrifven lägre än $\frac{1}{2}$ procent under den som i de till utbyte inlemnade är utfäst.
- 7:o) Hypoteksförening vare obetaget att å invexlingsdagen med laggildt mynt godtgöra såväl innehafvare af depositionsbevis som innehafvare af endast obligationer, så vida de som sålunda komma att inlösas blifvit så väl på anslagstafla i föreningens förmak som å vanligt sätt i den officiella och ortens tidningar minst ett halft år förut till inlösen uppsagda.
- 8:o) Låntagaren, som för den deponerade skuldsedeln erlägger deri utfäst ränta å föreskrifven dag till hypoteksföreningen, så vida icke om annan dag kan öfverenskommas, vare berättigad att, med en viss amorteringsdel, å kapitalet göra afbetalning, eller att efter i skuldsedeln föreskrifvens upp-sägelse densamma till sig lösa.
- 9:o) Hypoteksföreningen vare skyldig att för den summa, som i kapital-inbetalning årligen inflyter, inköpa egna obligationer af den räntefot, som i de amorterade reverserna är föreskrifven, så vida dessa till deras no-minella belopp kunna erhållas. Kunna sådana icke till detta pris inkö-pas, utlottas ett motsvarande belopp, em hvilkas inlösen innehafvaren på i mom. 7:o föreskrifvet sätt underrättas.

- 10) Hypotheksförening som vill begagna sin rättighet att öppna så beskaffad depositionsrörelse, må i särskildt reglemente närmare bestämma de föreskrifter, som kunna anses erforderliga, och söka derå Kongl. Maj:ts stadfästelse.

Då jag antagit, att en så beskaffad depositionsrörelse utgör endast en övergångsform till hypotheksföreningarnes normala verksamhet, hvilken för närvarande torde vara mycket inskränkt, och då flertalet af de låntagande redan förut torde vara delegare i hypotheksföreningen och såsom sådana betala förvaltningskostnad, har jag trott att någon särskild afgift för den verksamhet och de kostnader, som den nya rörelsegrenen erfordrar, icke kunde vara nödig. Blefve detta sätt att placera kapital så begärligt för kapitalisten, som jag föreställt mig, så skola intecknade belånbara skuldsedlar, som icke förut varit belånade, komma att uppsökas och äfven ökad kapitaltillgång på detta sätt beredas jordbrukaren.

J. G. Agardh.

N:o 149.

Af Herr Johannes Andersson: Om nedsättning af minsta dagliga bränvinstillverkningsbeloppet till hundra kannor.

Enär det nu redan visar sig, att genom bränvinstillverkningsafgiftens förhöjning åtskilliga brännerier med kostbara redskaper måste stå obegagnade och en ganska betydlig minskning i Statens inkomster derigenom uppstår, så hemställer jag till Riksdagen, huruvida en sådan lagstiftning, som lägger hinder i vägen för den enskilda näringsfriheten och tillika förorsakar minskning i våra väl behöfliga statsinkomster, kan vara välbetänkt.

För att nu, åtminstone till någon del, få en sådan olägenhet afhjelpat, har jag ansett mig böra påyrka den förändring i nu gällande bränvinsbränningsförordning,

att nuvarande minimum af tillverkningsbeloppet måtte bestämmas till ett hundra kannor.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 25 Januari 1868.

Joh:s Andersson
från Elfsborgs län.